

ACC. N:R. 176286:1-6.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Ernst Paulsson

Härad: V. Ljöringe

Adress: Bödkholm, Lunnalunga

Socken: Vittsjö

Berättat av: S. Gunnarsson

Uppteckningsår: 1939

Född år: i Lund

Svar på Uppm. N. 148, Handel och marknad

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR. M 6286-1.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Eraatt Paulsson
Härad: V. Gäringe Adress: Bäckholms Långsträckor
Socken: Vittsjö Berättat av
Uppteckningsår: 1939 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör Handel och marknad.

Vad som var mycket allmänt bland bönderna i Vittsjö socken före järnvägens framdragande var det s. k. "rausekörandet" ut till skånska slätten, samt till städerna i Skåne och Halland, med bräder och timmer. Dylika "långäcker" företogs mestadels med oxar och stutar, varför man kan förstå att det tog ut på tiden och att en sådan "rausa" varade i flera dagar. Det åtgick en mängd foder till sådana långsträckor, detta brukade mestadels bestå av s. k. hårdvallshö, som innan "rausan" företogs instoppades och packades i s. k. högarn, som voro flätade av hampa. Dessa högarnsbuntar placerades sedan ovanpå lasset. Det var alltid det bästa höet som sparades i och för rausekörandet. Detta plögade under bärgningstiden läggas på ett därtill avsett höloft (rausestänged) och ingen fick

Skriv endast på denna sida!

2 M6286:2.

under vinterns lopp taga något härav till annat foderändamål. Körsvennens resekost brukade merändels bestå av smör, ost, bröd, rökat spickefläsk och pannkakor (stinnkagor), någon gång även av omelett (äggkakor). Smöret lades i en för dylikt ändamål av bokträd svarvad ask, den s. k. smörasken, och övriga livsmedel placerades i en s. k. äska, försedd med lock. Dylika äskor, av vilka många voro vackert dekorerade med blommor m. m. och försedda med initialer och årtal, finnas ännu kvar på en och annan gammal släktgård eller på hembygds-museum . Resekosten instuvades sedan i en skinn- eller lädersäck, kallad " mausen ", som sedan sammansnördes med läderremmar, varefter den lades ovanpå lasset intill högarbuntan, före starten. När färden under den varma årstiden företogs med oxar eller stutar, plögade man mestadels köra under den svala tiden pådygnet, man riskerade nämligen annars att de började " besa " och brukade man då i flera fall icke " vännas " från hemmet förren på kvällen, varefter man sedan körde hela natten tills det åter fram på morgonen började bli varmt, då man installerade sig på någon gård utmed vägen där man färdades fram och rastade och vilade tills det led mot kvällen, då man återigen fortsatte färden. Mestadels hade bönderna sina vanliga

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

M6286:3

3 M6286:3.

rasteställen, där de brukade att logera, när de voro ute på sina "långäckor". På den tiden var det icke brukligt att åka på lasset utan körsvännen gick alltid till fots till vänster om vagnen när han körde samt gjorde då merendels en dylik promenad med träskor på fötterna. Först sedan han på ort och ställe sålt sitt lass och begivit sig på hemvägen nämdes han åka. Under den mörka årstidens stormiga kvällar då man hade att passera genom vidsträckta skogar där det var långt till människoboningar var det nog många gånger ganska nervpåfrestande för en ensam "rausekörare" att vara ute att färdas, ty faran att bliva överfallen och rånad var ganska stor, då många illa berömda individer allt som oftast höllo till i de stora skogarna för att röva och plundra bönderna, när de voro på hemväg från städerna försedda med "kova", som erhållits för den försålda trävaran. Medvetna om faran att kunna bliva rånade gjorde att bönderna innan avfärden från försäljningsställena vidtogo sina mått och steg för att göra pengarna så mycket som möjligt oåtkomliga för eventuella rånförsök. Många vågade icke ha pengarna förvarade i plånboken utan sydde in dem mellan tyget och fodret i innanvästen, bar det då så till att

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4 M6286.4

någon knyckte den tomma plånboken från dem under hemfärden så hade de dock pengarna i gott förvar.

För flera år sedan funnos här och var på gamla släktgårdar som minnen från äldre tider de s.k. lassanavarna. Dessa navare (borrh), som voro nära en meter långa hade i gångna tider, innan man började att surra fast bräderna på vagnen med järnkettingar, använts till att genomborra brädlassen varefter sedan långa naglar slogos i borrhålen för att hålla bräderna tillsammans på vagnen. Bland sockenboar på denna ort som i synnerligen stor skala ägnade sig åt rausekörandet före järnvägens tillkomst, voro lantbrukaren Per Persson i Kraxeboda, gemenligen kallad " Kraxja lille Per " samt Nils Persson i Backatorp, mest känd under namnet " Backa Nils ".

Dessa båda, i synnerhet den förre, hade genom sina affärsförbindelser och sina många affärsresor gjort sig kända i vidsträckt kretsar i både Skåne, Halland och Småland. Lille Per brukade under en lång följd av år åtaga sig att leverera allt timmer och bräder till ett stort antal byggnader nere på Skånska slätten samt även anskaffandet av kvarnvingar, s. k. värmöllevingar till väderkvarnarna på skånska

5 M6286:5

slättbygden. Till dylika fordrades det kvalitativt gott kärnträd av moggen fur, som dessutom hade erforderlig längd och grovlek. Detta var Lille Per mästare till att anskaffa och under en lång följd av år var han så gott som ensam leverantör av kvarnvingar m. m. trävara till slättbygdens kvarnar. Få torde de på hans tid ha varit som haft sådan kännedom om ortens skogar, både om vad de innehöllo i kvantitet och kvalitet, som han. När han fått en beställning från ägarna med uppgift på dimensioner och kvalité till den eller den kvarnen eller till den och den nybyggnad som skulle uppföras så visste han genast i vilken by passande träd funnos till det virke som erfordrades och dit ställde han färden för att göra inköp. Bönderna voro också på grund av hans ärliga och reela affärsprinciper glada över att få sälja träd till honom, allra helst som han även gärna betalade mer än någon annan. Han sålde granplanter för utplantering i parker på skånska herregårdar bl. a. Vasatorp; där nu finnas många stora och vackra granar, som han forslat dit och planterat för flera decennier tillbaka. De allra flesta virkestransporterne verkställdes med oxar och stutar, av vilka han själv tidvis hade

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6 M 6286:6.

trenne par, och man kan förstå att dylika transporter voro tids-
ödande och ansträngande, isynnerhet var det påfrestande med transpor-
terna av de stora och långa kvarnvingarna då det ofta nog var ganska
svårt att med dylika passera kurvor och vägkorsningar.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV